

NORGES HØYESTERETT

Den 14. august 2013 ble det av Høyesteretts ankeutvalg bestående av justitiarius Schei og dommerne Matningsdal og Bull i

HR-2013-01687-U, (sak nr. 2013/1514), straffesak, anke over kjennelse:

A (advokat John Christian Elden)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder spørsmålet om påtalemyndighetens treårsfrist etter straffeloven § 39 b fjerde ledd andre punktum for å begjære opprettholdelse av en dom på overføring til tvungent psykisk helsevern løper fra domsavsigelsen eller det senere rettskrafttidspunktet.
- (2) A ble ved X tingretts dom 15. mai 2009 idømt overføring til tvungent psykisk helsevern, jf. straffeloven § 39 nr. 1 og lov om psykisk helsevern kapittel 5. Hans anke ble ved Frostating lagmannsretts dom 10. desember 2009 forkastet. Ved Høyesteretts ankeutvalgs beslutning 27. april 2010 ble hans anke til Høyesterett ikke tillatt fremmet.
- (3) Bakgrunnen for dommen var en ellers straffbar handling som var foretatt i psykotisk tilstand (straffeloven § 233).
- (4) Etter straffeloven § 39 b tredje ledd kan den domfelte begjære opphør av tvungent psykisk helsevern når det er gått "ett år etter at overføringsdommen eller en dom som nekter opphør, er endelig". A ved advokat Elden fremsatte 13. desember 2011 slik begjæring.
- (5) Videre følger det av § 39 b fjerde ledd andre punktum at dersom påtalemyndigheten ikke finner grunn til å begjære opphør, skal den "[s]enest tre år etter siste rettskraftige dom ... bringe saken inn for tingretten, som avgjør om reaksjonen skal opprettholdes". Da påtalemyndigheten ikke fant grunnlag for å beslutte opphør, tok den 19. mars 2013 ut tiltale for Y tingrett med påstand om opprettholdelse.

- (6) Y tingrett avsa 5. april 2013 dom med slik domsslutning:
- "A født 26.09.1982 dømmes til fortsatt tvungent psykisk helsevern, jf straffeloven § 39 b siste ledd, jf § 39 nr 1, jf lov om psykisk helsevern kapittel 5."**
- (7) A har anket tingrettens dom til Frostating lagmannsrett som har henvist anken til ankebehandling. Ankeforhandlingen er berammet til 21. oktober 2013.
- (8) A ved advokat Elden har deretter ved begjæring 4. juni 2013 fremsatt begjæring om avvisning av tiltalebeslutningen og opphevelse av tingrettens dom. Dette er begrunnet i at påtalemyndighetens begjæring om opprettholdelse av psykisk helsevern er fremsatt for sent. Det anføres at fristen løper fra Frostating lagmannsretts dom 10. desember 2009.
- (9) Frostating lagmannsrett avsa 9. juli 2013 kjennelse med slik slutning:
- "Begjæringen om avvisning av tiltalebeslutningen og opphevelse av tingrettens dom tas ikke til følge."**
- (10) A har anket tingrettens kjennelse til Høyesterett. Det gjentas at påtalemyndighetens frist for å begjære opprettholdelse av tvungent psykisk helsevern løper fra domsavsigelsen og ikke fra rettskrafttidspunktet. Lagmannsrettens avgjørelse bygger etter dette på uriktig rettsanvendelse.
- (11) *Trøndelag statsadvokatembeter* anfører at lagmannsrettens kjennelse bygger på en riktig rettsoppfatning. Anken må derfor forkastes.
- (12) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker:
- (13) Kjennelsen er avsagt av lagmannsretten som første instans slik at ankeutvalget dermed har full kompetanse.
- (14) Ankeutvalget finner først grunn til å omtale et prosessuelt spørsmål som ikke er reist i anken: A sin anke er, som nevnt, henvist til behandling i lagmannsretten. Straffeprosessloven § 321 fjerde ledd andre punktum gir lagmannsretten kompetanse til å omgjøre en nektelse av å henvise en anke når "særlige grunner foreligger". En henvisningsbeslutning kan derimot ikke omgjøres, jf. Rt. 2009 side 328.
- (15) Etter at anken var henvist hadde imidlertid lagmannsretten med hjemmel i straffeprosessloven § 327 første ledd første punktum jf. § 272 første ledd bokstav a hjemmel til under saksforberedelsen å "avvise saken". Når § 272 om hvilke avgjørelser som kan treffes av tingretten under saksforberedelsen er gitt tilsvarende anvendelse for lagmannsretten, må det innebære at lagmannsretten på dette stadiet også må kunne avgjøre om tingretten skulle ha avvist saken.
- (16) Lagmannsrettens avgjørelse er truffet etter skriftlig behandling, mens avgjørelser om avvisning forutsetter at det gjennomføres muntlige forhandlinger om avvisningsspørsmålet, jf. Rt. 2012 side 642. Det var dermed en saksbehandlingsfeil når lagmannsretten avgjorde spørsmålet uten muntlige forhandlinger. Denne feilen er imidlertid ikke påberopt i anken til Høyesterett. For slike tilfeller følger det av straffeprosessloven § 385 tredje ledd andre punktum at ankeinstansen "etter omstendighetene [kan] oppheve den ankede avgjørelsen såfremt den antar at feilen kan ha innvirket på avgjørelsens innhold". Ankeutvalget kan ikke se at dette vilkåret er til stede. Saken gjaldt et rent tolkingsspørsmål som på forsvarlig måte kunne avgjøres uten muntlige forhandlinger. Partene hadde heller ikke begjært muntlige

forhandlinger.

- (17) Etter straffeloven § 39 b fjerde ledd andre punktum løper påtalemyndighetens frist fra "siste rettskraftige dom". Spørsmålet er, som allerede nevnt, om denne formuleringen innebærer at fristen løper fra domsavsigelsen i Frostating lagmannsrett eller fra tidspunktet da Høyesteretts ankeutvalg ikke tillot anken fremmet. Om dette spørsmålet uttales det i Ot.prp. nr. 87 (1993-94) side 110 at andre punktum bestemmer at påtalemyndigheten har en plikt til å vurdere om særreaksjonen skal opprettholdes senest tre år etter at saken "sist ble rettskraftig avgjort". Denne formuleringen trekker i retning av at det er rettskrafts- og ikke domstidspunktet som er avgjørende.
- (18) Dette standpunktet styrkes av tredje ledd som fastsetter at den domfelte ikke kan fremsette ny begjæring om opphør før det har gått ett år siden overføringsdommen eller en dom som nekter opphør, er blitt "endelig". Den domfeltes ettårsfrist løper altså fra rettskrafts- og ikke fra domstidspunktet. Det ville da virke inkonsekvent om påtalemyndighetens frist skulle løpe fra et annet tidspunkt.
- (19) Regelen i straffeloven § 53 nr. 1 andre ledd siste punktum om at prøvetiden for en betinget dom løper fra den dag "endelig dom er avsagt" trekker i samme retning. Når lovgiveren har valgt en annen formulering i § 39 b fjerde ledd andre punktum, og denne fristen dessuten gir best samsvar med utgangspunktet for hvor lang tid som må gå før den domfelte kan begjære opphør, har ankeutvalget etter dette kommet til at påtalemyndighetens frist løper fra rettskrafttidspunktet. Ankeutvalgets avgjørelse inntatt i Rt. 2010 side 1411 kan riktignok umiddelbart synes å trekke i motsatt retning, idet ankeutvalget i den saken synes å ha forutsatt at fristen løper fra domstidspunktet. Den saken gjaldt imidlertid hva som kreves for å avbryte treårsfristen, og er dermed uten betydning for det foreliggende spørsmålet. Lagmannsrettens lovtolkning er etter dette riktig.
- (20) Anken blir etter dette forkastet.
- (21) Avgjørelsen er enstemmig.

SLUTNING :

Anken forkastes.

Magnus Matningsdal
(sign.)

Tore Schei
(sign.)

Henrik Bull
(sign.)

Riktig utskrift: